

Polecenia podsumowujące

1. Wyjaśnij, jaką rolę odgrywały kolonie w polityce mocarstw europejskich.
2. Opisz wojny burskie.
3. Oceń politykę Europejczyków względem rdzennej ludności kolonii. Odwołaj się do konkretnych przykładów.

Stare i nowe mocarstwa kolonialne

Kolonializm – opanowanie i utrzymanie kontroli politycznej i gospodarczej nad innym krajem w celu jego eksploatacji.
Wielka Brytania i Francja potęgami kolonialnymi w XIX w.
Inne państwa biorące udział w wyścigu kolonialnym w XIX w.: Rosja, Belgia, Włochy, Niemcy, Stany Zjednoczone i Japonia.

Przyczyny kolonializmu

Ekonomiczne	Polityczne	Militarne
Źródło surowców dla metropolii. Rynki zbytu dla towarów z metropolii.	Wzrost znaczenia na arenie międzynarodowej. Zaspokojenie potrzeb politycznych i ambicjonalnych własnego narodu. Chęć rozszerzenia zasięgu oddziaływania języka i kultury własnego kraju.	Budowa nowych baz wojskowych umożliwiających kontrolę szlaków komunikacyjnych. Źródło rekrutów dla armii.

System organizacji kolonii

Protoktorat – terytorium, na którym władza była sprawowana przez autochtonów, ale poddana kontroli protektora.
Kolonia – obszar w pełni kontrolowany przez metropolię.
Dominium – państwo niezawisłe, ale pozostające w pewnym stopniu zależne od metropolii; rozwiązanie stosowane przez Wielką Brytanię.

„Rozdrapywanie Afryki”

Do lat 60. XIX w. tylko 10% terenów Afryki kontrolowanych przez Europejczyków.
Ekspansja europejska w Afryce.
1884–1885 – konferencja berlińska i podział Afryki między mocarstwa europejskie.
Konflikty kolonialne w Afryce

- wojny burskie (pierwsza 1880–1881, druga 1899–1902)
- powstanie Mahdiego (1881–1899)

Indie – perła w koronie brytyjskiej

Indie największą kolonią na świecie.
1857–1859 – powstanie sipajów.
Pod koniec XIX w. protesty mieszkańców Indii przeciwko eksploatacji ekonomicznej i dyskryminacji.
Działalność Gandhiego.

Indochiny Francuskie

Początkowo prowadzenie przez państwa Półwyspu Indochińskiego polityki „zamkniętych drzwi”.
Prześladowania katolików pretekstem do podboju Wietnamu przez Francuzów.
1887 – powstanie Związku Indochińskiego.

Konsekwencje kolonializmu

Powstanie rozległych imperiów kolonialnych.
Rozprzestrzenienie się europejskich wzorców kulturowych na inne kraje (m.in. budowa szkół i szpitali, likwidacja niewolnictwa, chrześcijaństwo).
Wyniszczenie ekonomiczne kolonii, często prowadzące do eksterminacji rdzennej ludności.

Polecane publikacje

M. Ferro, *Historia kolonizacji*, przeł. M. Czajka, Warszawa: Bellona, 1997.
A. Hochschild, *Duch króla Leopolda. Opowieść o chciwości, terrorze i bohaterstwie w kolonialnej Afryce*, przeł. P. Tarczyński, Warszawa: Świat Książki, 2022.
H. Zins, *Cecil Rhodes. Ekspansja brytyjska w Afryce pod koniec XIX wieku*, Gdańsk: Wyd. Oskar, 2000.

